

tot de normale, goede, brave, fatsoenlijke lieden, en dat men hetgeen daar beneden staat, of daarvan afwijkt, beschouwt als een mindere soort menschen, een lager gezonken soort wezens, of als menschen die er zonderlingheden op na houden. Doch zoomin dat zinken van velen onder en beneden het normale peil, als dat zich verloopenen van anderen in zonderlingheden, kan ook maar iets veranderen aan de grondbeschouwing die men over den mensch als mensch heeft. Die mensch is een goed en braaf wezen, met kleine foutjes en onbeduidende tekortkomingen, en het menschenhart als zoodanig is van nature goed. Gevolg waarvan dan ook is, dat de wijsheid van al deze soort lieden er in bestaat, om die lagere soort menschen tot hun peil op te heffen, of ook om die zonderlinge menschen hun zonderlingheden af te leeren. Liefst zelfs moet dit door dwang gaan. Allen op *hun* school, om, als zij, gevormd te worden, en die zonderlingen buiten de wet gesteld, om ze op die wijs vanzelf tot afstand doen van hun zonderlingheden te noodzaken. Dat die andere menschen *niet* zoo braaf en *niet* zoo fatsoenlijk zijn als zij, is enkel gevolg van onwil of van verkeerde opvoeding. Breek dan dien onwil en herzie door dwang die opvoeding, en welhaast worden alle menschen goed, fatsoenlijk en braaf.

Zoo en niet anders was ook hier te lande metterdaad gedurende het grootste gedeelte van de vorige eeuw de bovendrijvende en heerschende opinie. Uit dat pseudo-dogma van de braafheid der menschelijke natuur leefde al het volk van het „gezond verstand” in hooge en lage kringen. Zelfs in den aanvang der vorige eeuw, toen het „kerken” nog meer algemeene gewoonte was, en men nog aan tafel bad, en zelfs het „lezen” aan het ontbijt nog in zwang was, en de deftige heeren, ook buiten de predikanten, nog een witte das droegen, was dit feitelijk *het* dogma waarvan men als axioma uitging. Het menschelijk hart in den grond goed, de meeste menschen braaf, en links en rechts de candidaten voor de cel en de ongenietelijke obscuranten onder de fijnen. „Och, waren alle menschen braaf!” was de uit het geloof aan dat valsche dogma telkens weer opkomende verzuchting. Dit braaf maken van de menschen begon met den braven Hendrik van het *Nut*, en moest straks door de neutrale school onder het aanleeren van „Christelijke en maatschappelijke deugden” worden voortgezet. Dan zou vanzelf het geslacht der deugnieten worden uitgeroeid, en de gevangenis voor afbraak, naar Opzoomers zeggen, kunnen verkocht worden. En wat „de fijnen” aangaat, op hen zond men eerst zijn dragonders af, en toen dat niet hielp kwam het uitsluitingssysteem. Geen fijne mocht in de wereld worden vooruitgeholpen. Het sprak vanzelf, dat geen fijne voor ambt of winstgevende betrekking of post der eere in aanmerking kwam. Wie tarwe in zijn schuur inbrengt, sleept geen bussel mee naar boven van ontuig dat hij afsneed, of van onkruid dat werd uitgewied.